

"TÜRK PARASI KIYMETİNİ KORUMA HAKKINDA 32 SAYILI KARARDA DEĞİŞİKLİK YAPILMASINA DAİR KARAR" HAKKINDA TÜSİAD GÖRÜŞÜ

13/09/2018 tarihli ve 30534 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Kararda Değişiklik Yapılmasına Dair Karar ile 32 sayılı Karar’ın 4. maddesine ilave yapılmış ve 13/09/2018 tarihinden itibaren yurt içinde yerleşik kişilerin kendi aralarında yapacakları sözleşmelerde bedelin döviz cinsinden ya da dövize endeksli olarak belirlenmesi yasaklanmıştır.

Söz konusu sözleşmelerin kapsamına Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından belirlenecek haller dışında yurt içinde yerleşik kişiler arasında yapılacak sözleşmeler üç grupta toplanmıştır:

- a) Menkul (mal ticareti dahil) ve gayrimenkul alım satım;
- b) Taşıt ve finansal kiralama dahil her türlü menkul ve gayrimenkul kiralama;
- c) İş, hizmet ve eser.

Karar ile ayrıca, yukarıdaki kapsamdaki mevcut sözleşmelerdeki döviz cinsinden kararlaştırılmış bedellerin de taraflarca 30 gün içerisinde yeniden TL üzerinden belirlenmesi öngörülmüştür.

Düzenlemenin Genel Ekonomi, Faiz, Kur Ve Enflasyon Üzerine Olası Etkisi Hakkında Değerlendirme

Dövizli işlemlerle ilgili olarak yapılacak düzenlemelerde bütüncül bir bakış açısına ihtiyaç duyulmaktadır. Dövizli işlemlerle ilgili farklı düzenlemelerin peyderpey yürürlüğe alınması, düzenlemelerin etkilerinin anlaşılmasını zorlaştırmakta; birbiriyle örtüşmeyen düzenlemeler ortak bir hedefe hizmet edememektedir. Bu kapsamda halihazırda döviz cinsinden borçlanma imkanına ilişkin sınırlamalar farklı bir düzenlemede ele alınırken, döviz cinsinden sözleşmelerin bu düzenleme ile, yurtdışına döviz getirmeye ilişkin esasların ayrı bir düzenleme ile aşama aşama belirlenmesi, bu düzenlemelerden etkilenen kesimlerin bütüncül bir değerlendirme yapmasını zorlaştırmaktadır.

Hukuki sorunların iş hayatına etkisi

Ayrıca yayımlandığı gün yürürlüğe giren Karar’a ilişkin istisnalarının sonradan belirlenecek olması ve bu düzenleme ile çelişen veya düzenlemeden etkilenen sair mevzuatta (Borçlar Kanunu vb.) gerekli değişiklikler yapılmadan Karar’ın yürürlüğe sokulması bir karmaşa yaratmaktadır. Sözleşmedeki bedellerin TL’ye uyarlaması konusunda tarafların anlaşamaması halinde bunun haklı fesih sebebi sayılıp sayılmayacağı gibi pek çok hukuki soru işareti mevcuttur. Dolayısıyla konuyla ilgili ikincil düzenlemeler ile gerekli istisnaların sağlanmaması ve yeterli açıklık getirilmemesi durumunda, sözleşmelerin uyarlanması aşamasında pek çok uyuşmazlık yaşanacak, mahkemelerin iş yükü önemli ölçüde artacak, konu hakkında içtihat oluşması uzun vakit alacağından mağduriyetler ve adaletsiz durumlar ortaya çıkacaktır.

Enflasyon ve kur etkisi

Düzenleme ile sözleşmelerdeki döviz cinsinden bedellerin TL’ye çevrilmesi zorunluluğu, özellikle dövize endeksli girdileri olan işletmeleri, olası kur riskini yansıtabilmek amaçlı fiyat artışı yapmaya yönlendirebilecektir. Özellikle ithalata konu mallar ile hizmet sağlayan firmaların maliyetlerinin dövizli olması sebebiyle, firmaların öngörülemez kur artışları için yüksek bedelli sözleşme imzalanması taleplerinin olması beklenmektedir. Bu çerçevede **sözleşmeler TL’ye dönerken oluşabilecek yüksek TL cinsinden maliyetler, enflasyonist bir etki yaratabilecektir.**

Ayrıca, getirilen **yükümlülüğün şirketlerin döviz pozisyonu yönetimini de olumsuz etkilemesi muhtemeldir**. Bu düzenleme akabinde, bankaların yurt içi yerleşik müşterilere yurt içindeki dövizde endeksli gelirlerine ilişkin sözleşmeleri teminata alınarak/temlik edilerek kullandırılan döviz ve dövizde endeksli kredilerde kur riski ve kredilerin sorunlu hale dönüşme riski söz konusu olabilecektir. Açık pozisyon almak istemeyen şirketlerin mevcut döviz kredilerini TL krediye dönmek istemeleri halinde, **TL fonlama maliyetleri üzerinde baskı oluşabilecektir**. Ayrıca yabancı para cinsinden kredileri kapamak için döviz talebi oluşacak, bu da **kur üzerinde olumsuz etki yapabilecektir**.

Yatırımlar ve finansman üzerine etkisi

Döviz üzerinden fiyatlanan ithal girdiler için kur etkisini azaltmak isteyen satıcıların alıcılara çok daha kısa vadeli ödeme şartı koşması ve bu nedenle alım vadelerinde oluşacak kısalma da KOBİ'lerde ciddi **ek işletme sermayesi** ihtiyacı yaratacaktır.

Ayrıca yatırımlarını döviz kredileri kullanarak fonlamış olan **yabancı yatırımcılar** için düzenleme nedeniyle yüksek açık pozisyon risklerinin oluşması, kısa ve orta vadede bu yatırımcıların **direkt yatırım iştahlarının azalmasına** ve hatta kısa vadede mevcut yatırımları kaynaklı yaşanacak muhtemel kayıplar sebebi ile Türkiye'den çıkma kararı almalarına dahisebep olabilir. Özellikle bilişim teknolojileri gibi sektörlerde döviz cinsi üzerinden faturalamaya devam edebilmek için şirketlerin işlemlerini ve birtakım hizmetlerini yurtdışına taşımaları durumunda, söz konusu düzenleme **istihdam ve vergi kaybına** da neden olabilecektir.

Diğer taraftan yukarıda sıralanan **faiz ve fiyat artışlarının bir sonucu olarak da yatırımların olumsuz etkilenme riski bulunmaktadır**.

Düzenleme Bankacılık Sektörü açısından da önemli riskler içermektedir. Ödeme kaynakları karar kapsamına girerek, zorunlu olarak TL'ye dönülen, yabancı para kredi ile fonlama sağlanmış yapılarda; yatırımcı şirketler yüksek açık pozisyon riski almak durumunda kalacaklardır. Aynı zamanda oluşan TL nakit akımlar yabancı para geri ödemelerin yapılabilmesi için yeterli olmayacak ve geri ödeyememe problemleri oluşacaktır. Bu durum bankaların **varlık kalitelerinde bozulmaya** sebep olacak ve **izleme ve yakın takip portföylerinde artış** ile sonuçlanabilecektir. Bütün bu durumların sonucu olarak bankaların yurtdışı finansman kuruluşlarından sağladıkları sendikasyonların fiyatlamalarında yukarı yönlü hareketlenmeler; devamlılığında da problem yaşanması ile sonuçlanabilecektir. Ayrıca bahse konu varlıklar teminat olarak gösterilerek edinilmiş olan finansman kaynaklarında da, benzer sıkıntılar ile karşılaşılabilir.

Döviz bazlı kontratların TL'ye dönmesine yönelik taraflar arası uzlaşmanın zaman alması halinde **ödeme oranının düşmesi ve/veya uzlaşma sonrası anlaşılabilecek kur nedeni ile nakit akımlarında oluşacak azalmalar** yatırımcıların bankalara olan geri ödeme kabiliyetlerini de olumsuz etkileyecektir.

Bütün yapılarda oluşacak geri ödeme problemlerine bağlı olarak; gerek satın alma kaynaklı gerekse yatırım kaynaklı sözleşmelerde zorunlu TL'ye dönüşlerin hemen akabinde KOBİ'lerde ortaya çıkması muhtemel ek işletme sermaye ihtiyaçlarının karşılanamaması veya daha yüksek maliyetle sağlanabilmesi ya da nakit akışlarında yaşanabilecek sürdürülebilirlik sorunlarının, banka kredileri yönünden **izleme ve yakın takibe intikal vakalarında artış** ile sonuçlanabileceği düşünülmektedir.

Yukarıda belirtilen gerekçelerle ülkemiz ekonomisi için olumsuz sonuçlar doğurması öngörülen bu düzenlemenin mevcut uygulama esaslarında da belirsizlikler ve sorunlu alanlar bulunmakta olup, konuya ilişkin görüşlerimiz aşağıda yer almaktadır.

1. Düzenlemenin geriye dönük uygulanması anayasal ilkelere aykırı, sözleşme serbestisini ortadan kaldıran nitelikte ve sakıncalıdır.

Düzenlemenin geriye dönük uygulanmaması; 13 Eylül'den sonra yeni kurulacak veya yenilenen veya vadesi uzatılan iş ve işlemlerle başlatılması gerekmektedir. Geriye doğru uygulama, kurulmuş sözleşmelerin yasal düzenleme ile bozulması ve taraflar arasındaki ekonomik durumun bir taraf lehine, diğer taraf aleyhine değişmesine sebebiyet verecek olup; bu durum ticari açıdan adil olmadığı gibi, mülkiyet hakkına müdahale sonucu doğuracağından anayasal ilkelere de aykırılık oluşturacaktır. Bu düzenlemenin Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmesi halinde, bu defa da geçmişte bu düzenlemeye uymak zorunda kalanlar açısından yeni bir ihtilaf ve geri alınamaz zararlar doğabilecektir. Dolayısıyla geçici madde ile belirlenen **mevcut sözleşmelerin değiştirilme yükümlülüğünün tümüyle kaldırılması ve ilgili düzenlemenin sadece makul bir geçiş süresi sonrasında akdedilecek olan yeni sözleşmelere veya yenilenen veya vadesi uzatılan işlemlere uygulanması sağlıklı olacaktır.** Bu şekilde bir yaklaşım geçmişte döviz cinsinden yapılan sözleşmelerin TL'ye geçerken **hangi kurun kullanılacağına ilişkin belirsizliklerin ve ihtilafı durumların** oluşmasının önüne geçecektir.

2. Düzenlemedeki geçiş süresi yeterli değildir.

Yukarıdaki önerinin kabul görmeyerek mevcut sözleşmelerin uygulamanın kapsamı dışına alınmadığı durumda; uyum için mevcut tüm sözleşmelerin gözden geçirilmesi ve taraflarca yeni sözleşme bedelleri üzerinde anlaşmaya varılması gerekecektir. Karar'ın 2'nci maddesinde tanınan 30 günlük sürenin bu çalışmaların tamamlanarak mutabakatların sağlanması için yeterli değildir. Ayrıca Bakanlıkça belirlenecek istisnai hallerin henüz açıklanmadığı da göz önünde bulundurulduğunda, özel sektörün böyle kapsamlı bir değişikliğe adapte olabilmesi için daha uzun bir süreye ihtiyaç vardır. Bu sebeple, **mevcut sözleşmelerin revize edilmesi için öngörülen 30 günlük sürenin en az yılsonuna kadar, tercihen de 180 güne uzatılması önerilmektedir.**

Benzer şekilde, döviz üzerinden fiyatlama mekanizmasına alışkın olan tarafların yeni yapıda ticari esasların belirlenmesinin gerektireceği ilave çalışma ihtiyacı ve uygulama esaslarının henüz netleşmediği dikkate alınarak, **yeni sözleşmeler için de yürürlük tarihinin uygulama esasları belirlendikten sonraki en az 30 gün şeklinde belirlenmesi, böylece uygulamaya her durumda esaslar belirlendikten sonraki 30. günde (veya daha ileri bir tarihte) geçilmesi gerekli görülmektedir.**

3. Düzenlemenin kapsamının genişliği ciddi sorunlar yaratabilecektir

Düzenleme şekli itibarıyla nerdeyse her türlü sözleşmeyi kapsamakta olup, bu konunun istisna halleri olarak da Bakanlıkça yapılacak belirlemeleri esas almaktadır. Bu konuda ortaya çıkan veya çıkması muhtemel sorunların fazlalığı ve detayları o kadar fazladır ki bu düzenlemenin tersine, **istisnalar yerine kapsam dahilindeki konuların tek tek sayılarak düzenleme yapılması** bizce çok daha etkili olacaktır.

Bu doğrultuda **uygulama kapsamına giren sözleşme tiplerinin**, ikincil düzenlemede tereddüde yer vermeyecek şekilde açık, detaylı bir biçimde ve **ilgili tanımların bulunduğu kanunlara atıf yapılarak tek tek sayılmak suretiyle belirtilmesi, özellikle hizmet ve eser sözleşmeleri açısından kapsamın netleştirilmesi** gerekmektedir. Eser ve hizmet sözleşmelerinin Borçlar Kanunu'nda tanımlanan sözleşmeler ile sınırlı olduğu belirtilmeli ve Karar'da açıkça sayılmayan, dolayısıyla da kapsam dışında olduğu düşünülen diğer sözleşme tiplerinin (vekalet, sigorta, bağış, taşıma, lisans, emeklilik, menkul kıymet, dağıtım ve gümrükleme gibi) düzenleme kapsamında olmadığı ikincil düzenleme ile net biçimde açığa kavuşturulmalıdır.

4. Yeniden düzenlenecek sözleşmeler için Damga Vergisi Kanunu'nda muafiyet tanınmalıdır.

Karar kapsamında yeniden sözleşme düzenlenmesi halinde Damga Vergisi Kanunu'nun 14. maddesi kapsamında damga vergisi uygulanması da gündeme gelebilecektir. Bu konuda Damga Vergisi Kanunu'nda geçici bir istisnaya yer verilmesi elzemdir. Aynı konu için yeniden sözleşme düzenlenmesi ve bedelin değiştirilmesi durumunda vergi doğması muhtemel olup istisna konulması için bir kanun hükmüne ihtiyaç bulunmaktadır.

Örneğin Karar kapsamında sözleşmelerdeki bedellerin revize edilmesine ilişkin düzenlenecek feshnameler, sözleşmeler, ek protokoller, vb. belgelerin mükerrer vergilendirmeye sebebiyet verilmemesi açısından damga vergisinden istisna tutulması olumlu olacaktır. Aksi durumda, daha önce üzerinden damga vergisi ödenmiş olan bir sözleşmenin belirlenen TL değeri üzerinden yeniden damga vergisi ödenmesi gerekecek ve bu durum şirketlere ek maliyet yaratacaktır.

5. Düzenlemenin Kapsamında Açıklık Kazandırılmasına İhtiyaç Duyulan Alanlar

- Md.3'de detaylıca belirtildiği üzere, **uygulama kapsamına giren sözleşme tipleri** netleştirilmelidir. **Sınırlı sayma yöntemiyle kapsamın belirlenmesi aşağıda yer verilen tereddütlerin birçoğunu giderebilecektir**
- **Düzenlemedeki "Türkiye'deki yerleşik" olma kavramının netleştirilmesi gerekmektedir. 32 Sayılı Kararın 2/b Maddesinde "Türkiye'de yerleşik kişiler: Yurtdışında işçi, serbest meslek ve müstakil iş sahibi Türk vatandaşları dahil Türkiye'de kanuni yerleşim yeri bulunan gerçek ve tüzel kişileri ifade eder"** şeklinde belirlenmiştir. **Medeni Kanunumuzun 19 uncu maddesinde** sını ve ticari kuruluşlar dışındakiler için yerleşim yeri **"bir kimsenin sürekli kalma niyetiyle oturduğu yer"** olarak tanımlanmıştır. Vergi mevzuatında, yabancı kurumların Türkiye'deki şubeleri ve temsilcilikleri/irtibat ofisleri Türkiye'de yerleşik sayılmamaktadır. Yine vergi mevzuatında Medeni Kanuna göre yerleşim yeri (ikametgâhı) Türkiye'de bulunan gerçek kişilerin yanı sıra bir takvim yılı içerisinde Türkiye'de devamlı olarak altı aydan fazla oturanlar Türkiye'de yerleşik sayılmaktadır. 32 sayılı Kararda tanımlanan Türkiye'de yerleşik kişi kavramı, gerçek kişilerin yanı sıra tüzel kişileri de kapsamına almaktadır. Bu nedenle, Türkiye'de yerleşik sayılma tanımına açıklık getirilmesi gerekir.
- Kararın yürürlüğe girdiği tarihten önce **tamamlanmış (yani malın teslimi ve hizmetin ifası gerçekleşmiş) işlemlerde** döviz cinsinden veya dövize endeksli ödemenin, 30 gün ile sınırlı olmaksızın, mümkün olduğu açıkça belirtilmelidir.
- **Temsilcilik ya da acenta** olarak faaliyet gösteren ancak yönetim ve idaresi yurt dışında kurulu bir şirket nezdindeki muhataplarına ilişkin olarak, ithal ara mallarının bir kısmının yurtdışından direkt değil bu gibi temsilcilikler vasıtasıyla ithal edildiği dikkate alınarak, bu düzenlemeye girip girmemesi gerektiği düşünülmekte olup, bu konu netleştirilmelidir.
- Türkiye'de 4875 Sayılı Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunu'na göre yabancı ülke kanunlarına göre kurulmuş şirketlerce açılacak **İrtibat Büroları'nın** düzenlemeden etkilenip etkilenmeyeceği hususu açıklığa kavuşturulmalıdır.

- Karar’da geçen “**menkul**” alım satım ifadesinin Türk Medeni Kanunu uyarınca “**taşınır**” alım satımı olarak anlaşılması gerektiği, **menkul kıymetlerden** bahsedilmediği düşünülmeyle birlikte, bu konunun açıklığa kavuşturulması gerekmektedir.
- Ülkemizde gerçekleştirilen **birleşme ve devralma** işlemlerinin ve **proje finansmanı**yla ilgili sözleşmelerin kapsam dahilinde olmadığı düşünülmeyle birlikte, bu konu netleştirilmelidir.
- Karardaki “sözleşme bedeli ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer ödeme yükümlülükleri” ibaresinden hareket ile sözleşme bedeli dışında aynı sözleşmeye istinaden alınan döviz cinsinden **teminatlar, depozito veya cezai şart ve benzeri yaptırımlara** ilişkin bir değişiklik yapılmasının zorunlu tutulup tutulmadığı açığa kavuşturulmalıdır. **Sözleşme serbestisi ilkesinden hareketle bu konularda serbestlik getirilmesi sağlıklı olacaktır.**
- Kararın içeriğinde de yer almayan **ihracat sayılan satış teslimlerle** ilgili sözleşmelerin bu düzenlemenin kapsamı dışında tutulduğunun netleştirilmesi faydalı olacaktır.
- **İkiden çok taraflı sözleşmelerde** taraflardan birinin yabancı olması halinde sözleşmenin döviz cinsinden yapılmasının mümkün olacağı açığa kavuşturulmalıdır.
- Yapım işi yüklenicileri açısından, devam eden ve belli bir kısmı tamamlanmış/ödenmiş bir sözleşmenin TL’ye nasıl döneceğinin netleşmesi gerekmektedir.
- **Sigortacılık Kapsamında Değerlendirilecek Faaliyetlere, Tüketici Lehine Yapılan Sigorta Sözleşmeleri İle Mesafeli Akdedilen Sigorta Sözleşmelerine İlişkin Yönetmelik’in “Sigortacılık kapsamında değerlendirilemeyecek sözleşme ve faaliyetler” başlığı altında düzenlenen “Hizmet sözleşmesi, eser sözleşmesi veya abonelik sözleşmesinde olduğu gibi konusu, karşı tarafın zararının giderilmesi yerine, bedeni veya fikri insan emeği olan ve belli bir ücret karşılığında iş görmeyi amaçlayan sözleşmeler, sigorta sözleşmesi ve bu kapsamda yapılan faaliyetler de sigortacılık faaliyeti değildir.” amir hükmü nedeniyle sigorta sözleşmelerinin hizmet, iş veya eser sözleşmesi olarak değerlendirilemeyeceği ve bu sebeple sigorta ve emeklilik sözleşmelerinin kapsam dışı olduğu** değerlendirilmektedir. Ancak yine de konunun tüm sigorta sektörü, idari düzenleyiciler, mahkemeler, hakem heyetleri ile sair kuruluşlarınca tereddüte mahal bırakmayacak şekilde anlaşılabilmesi adına Sigorta ve Bireysel Emeklilik Sözleşmeleri ve bu sözleşmelerden kaynaklanan diğer iş ve işlemlerin (örneğin: asistans, expertiz, vb) Karar kapsamında bulunmadığının netleştirilmesinde fayda görüyoruz.
- **Lisans, patent, ticari markalara ilişkin ve bunlardan doğan sözleşmelerin ve/veya telif hakkı veya lisans ücretleri dahil diğer fikri mülkiyet haklarının** Karar’a tabi olmadığı düşünülmekte olup, bu konunun ikincil düzenlemede netleştirilmesi gerekmektedir.
- **Serbest ticaret bölgelerinde** kurulan veya bu bölgeler üzerinden faaliyet gösteren kuruluşlarla yapılan sözleşmelerin Karar’ın kapsamında yer alıp almadığı netleştirilmelidir.
- Konu ile ilgili olarak **döviz dışı göstergelere endeksli** (altın, sepet vs.) fiyatlarla sözleşme düzenlenmesinin mümkün olup olmadığı netleştirilmelidir.

6. İstisnai Hallere İlişkin Öneriler

- **Döviz cinsinden kredi borcu olan şirketler:** Konuya ilişkin olarak Bakanlık tarafından yapılan basın açıklamasında da işaret edildiği üzere, 32 sayılı Karar kapsamında herhangi bir kısıtlamaya tabi olmaksızın döviz kredisi kullanma imkanı olan şirketlere ve halihazırda döviz cinsinden kredisi olan şirketlere döviz cinsinden yükümlülükleri dikkate alınarak, döviz cinsinden veya dövize endeksli sözleşme yapma serbestisi getirilmelidir.
- Türkiye'de yerleşik kişiler arasında gerçekleştirilen taşeronluk sözleşmeleri dahil olmak üzere yabancı veya **uluslararası finansmana bağlı veya buna dayanan, geliştirme kalkınma bankaları aracılığıyla finanse edilen** (Kamu Özel Ortaklığı sözleşmeleri dahil), ihracat kredi kuruluşları tarafından finanse edilen sözleşmeler Karar'dan tamamen istisna tutulmalıdır.
- **Yurt dışından temin edilen** mal ve/veya hizmetlere ilişkin (yurt dışından herhangi bir uzman veya insan gücü desteği temin edilmesi dahil) veya yurt dışından ithal edilen her türlü mal ve/veya hizmetlere ilişkin sözleşmeler Karar'dan tamamen istisna tutulmalıdır.
- Yurtdışında yerleşik kurumların **Türkiye'deki şubesi ya da iştiraki ile yapılan sözleşmeler** kapsam haricinde bırakılmalıdır.
- **Fiyatlama mekanizması kanun ya da düzenlemeyle veya resmi tarifeye belirlenen** ve ilgili mekanizmanın/tarifenin döviz cinsinden ya da dövize endeksli hazırlandığı sektörlerde faaliyet gösteren şirketlerin döviz cinsinden veya dövize endeksli sözleşme yapmalarına imkan tanınmalıdır.
- Ana faaliyetleri/maliyetleri uluslararası piyasalarda işlem gören **emtia fiyatlarına bağlı olarak değişen** demir-çelik, LPG gibi sektörlerde faaliyet gösteren şirketler, düzenlemenin kapsamı dışında bırakılmalıdır.
- **Dış ticaret hacmi olan şirketlere**, (örneğin satışlarının önemli kısmı yurtdışına yapılan ya da girdilerinin önemli kısmı yurtdışından ya da dövize endeksli fiyatlarla yurtiçinden temin edilen veya ana faaliyet konusu yurtdışından alınan ürünlerin distribütörlüğü olan şirketler) faaliyetlerinin önemli kısmı döviz bazlı olduğu dikkate alınarak sözleşme serbestisi tanınması önerilmektedir.
- İmalatçı Şirketlerin ihracatlarına aracılık eden Dış Ticaret Sermaye Şirketlerinin "ihracata aracılık faaliyeti" kapsamında yaptıkları tüm döviz cinsinden veya dövize endeksli işlemlerin detaylandırılarak (mal-hizmet alım-satım, navlun, reklamasyon, komisyon, ardiye, depolama, gümrük resim harç vb. tüm işlemler) istisna kapsamında değerlendirilmesi önerilmektedir.
- Sözleşme **taraflarından birinin kamu kurumu olan döviz karşılığı yapılan sözleşmelerin** (YİD, Yİ, KÖİ, YEKDEM, YP kamu ihaleleri, imtiyaz sözleşmeleri, devletin özel teşebbüslerle yap işlet devret modeli ile yaptırmış olduğu köprü ve otoyol ihaleleri, hastane veya benzeri ihale döviz ödeme taahhütleri) karar kapsamına girmemelidir.
- Devlet tarafından bedeli döviz cinsinden belirlenen mal ve hizmet alım ihalelerini alan yüklenici firmalara bu mal ve hizmeti temin eden **ana alt yüklenici (fiilen mal ve hizmeti üreten) kuruluşların maliyetlerinin döviz cinsinden olduğu durumlarda** (ithal hammadde vb.) söz konusu alt yüklenici firmaların da ihaleyi alan ana yüklenici firmalara döviz cinsi satış yapmasına imkân verilmelidir.
- Özellikle taşımacılık sektörünün kapsam dahilinde olmadığı düşünülmeyle birlikte; konu net olmadığından, **uluslararası nakliyat/lojistik ve denizcilik ve denizyolu taşımacılığı sektörlerinde** faaliyet gösteren şirketlere istisna tanınmalıdır.

- **Yurtdışından temin edilen marka ve yazılım lisansları ile bilgi teknolojileri** için Türkiye’de yerleşik aracı firmalar ile yapılan sözleşmeler kapsam dışında bırakılmalıdır.
- Kuruluşların **yurtdışında göreve gönderdikleri kendi çalışanlarıyla olan döviz cinsinden sözleşmeleri** kapsam dışında tutulmalıdır. Bu çalışanlar yurtdışında çalıştıkları için ücretlerin de dövizle ödenmesi zaten yaşanan ve hakkaniyete de en uygun yoldur. Bu sözleşmelerin “TL” ye dönüştürülmesi, yurtdışında döviz cinsinden yaşam masrafları olan bir çalışana maaşının azalması olasılığını da barındırır. İş Kanunumuz uyarınca ücrette indirim yapılamaz. Bu nedenle bu tür ücret sözleşmelerinin kapsam dışında tutulması gerekmektedir. Yine, **Türkiye’de görevlendirilen yabancı uyruklu çalışanların iş sözleşmeleri** de Karar’dan istisna tutulmalıdır.
- Yurtdışında global seviyede bağlanan grup sözleşmeleri kapsamında Türkiye’de yapılan işlemler düzenlemenin kapsamına alınmamalıdır. Benzer şekilde, uluslararası çerçeve sözleşmeler kapsamında, Türkiye’de yerleşik kişiler arasında müzakere edilen veya imzalanan sözleşmeler Karar’dan istisna tutulmalıdır.
- **Turizm sektöründeki döviz ağırlıklı gelirler** dikkate alınarak, bu sektördeki özellikle iş ve hizmet sözleşmelerinin döviz cinsinden yapılabilmesine imkan tanınmalıdır.
- İlgili kamu kurumları tarafından özel denetim ve gözetime tabi tutulan ve fonlama ve reasürans işlemlerinin yurtdışı kaynaklı olduğu **sigortacılık sektörünün** kapsam dışında tutulması önerilmektedir.
- Düzenleme komisyonu, taahhüt komisyonu ve temsilcilik ücretleri gibi döviz kredilerine ilişkin finansman maliyetleri istisna kapsamında olmalıdır.
- Savunma Sanayi’ne ilişkin konular Karar’ın kapsamından istisna tutulmalıdır.
- **Yabancı sermayeli şirketlerin** ana sermayedarlarının risk ve getiri analizlerini döviz cinsinden yaptıkları dikkate alınarak, gelecekte doğrudan yabancı sermaye girişinin kısıtlanmaması için, yabancı sermayeli şirketlere istisna tanınmalıdır.
- 32 sayılı Karar’ın 17 ve 17/A maddesinde **finans kurumlarına (bankalar, finansal kiralama şirketleri, faktoring şirketleri ve finansman şirketleri) tanınan istisnanın bu düzenleme açısından da geçerli olması** önemlidir. Özellikle **finansal kiralama şirketlerinin** fonlaması esas olarak yabancı para cinsinden ve uzun vadeli olduğundan bu şirketler düzenlemeden olumsuz etkilenecektir. Bu sebeple finansal kiralama şirketlerinin uygulamaya dahil edilmemesi gerektiğini düşünmekteyiz.